

סימן יג

בכמה עובדות בש"ס שמוזכר "חמרא" אם הכוונה ליין או לחמור

דף ק: רב כהנא הוה בידיה שכרא וכו', אמר אע"ג דנפל ביה איצטתא וכו'. רבינא הוה בידיה חמרא וכו' א"ל מהו לאמטויי בהדן וכו', ופירש"י איצטא, טעם הקרוב להחמיץ וכו'. מהו לאמטויי, שיש לחוש שלא תטבע הספינה, עכ"ל ע"ש.

ויל"ע בעובדא דרבינא דהוה בידיה "חמרא" אי הכוונה ליין או לחמור, והיינו אם חשש דעד דמייתי למקום שקורים לזה "סיכרא" בשביל "למוכרו" ויחמיץ היין, ודומיא דהעובדא דר' כהנא דהתחיל השיכר של היתום שהיה בידו "להחמיץ", או דחשש דאדהכי והכי ימות החמור מטורח הדרך, ויל"ע. ויעוי' בתוס' רי"ד שכ' וז"ל, רבינא הוה בידיה חמרא וכו', א"ל אי משהינא ליה הכא דילמא פסיד ויחמיץ מהו למישקליה וכו', עכ"ל ע"ש. הרי דפשיטא ליה דאיירי ביין. אך יל"ע מג"ל, ושמא גרס כן בגמ' "דילמא פסיד ויחמיץ" וכו', ויל"ע.

אמנם מאידך ידויק ברש"י שפי' דמה ששאל רבינא לר' אשי "מהו לאמטויי" היינו אם יש לחוש שמא תטבע הספינה ע"ש. ולכאור' יל"ע מ"ט לא פי' כהתוריד דמספק"ל אם יש לחשוש שמא יחמיץ היין עד שימכרנו שם. אך למש"נ אתי שפיר, די"ל דמספק"ל לרש"י אי "החמרא" דהכא היינו "יין" או שמא הוי "חמור" ולזה פי' דהחשש שתטבע הספינה בים או כנהר דשייך חשש זה בתרווייהו, ונכון בס"ד.

כ. וכן יעוי' בפ"ג דנדרים (לא:) דכ' דההוא ספסירא דשקל "חמרא" לזבוני ולא איזבן, בהדי דהדר איתגיס חמרא וכו', ע"ש.

ויל"ע אי איירי שם ב"חמור" שלקח למוכרו ובחזרתו נאנס ומת, או דאיירי ב"יין" שלקח למוכרו ובחזרתו נאנס "והתפוצץ החבית" וכל יינו נשפך או "שהחמיץ" והתקלקל לגמרי, ויל"ע. ויעו"ש בר"ן וברש"י ובנימ"י ובמאירי שכתבו דדרך של אותם "סרסורים" היה ליקח בהמה בדמים קצובים והיו מתגים עם הבעלים וכו' ע"ש, דמבואר דס"ל דאיירי בחמור ולא ביין.

אולם יל"ע מג"ל ומ"ט פי' כן. ושמא ס"ל ד"ספסירא" היה מתעסק רק עם מכירת בהמות ולא עם שאר דברים ולכן ע"כ דהכא איירי בחמור. וכן יעוי' ברש"י בב"מ (מב:) שכ' וז"ל, ספסירא, קונה ומוכר בהמות בשוק ביום שקנה מוכר, עכ"ל ע"ש. אולם מאידך יעוי' בפ"י הרא"ש כנדרים שם שכ' דסרסור מקבל החפץ בקצבה אם ימכור ביותר המותר שלו, ואם לא ימצא קונים יחזיר החפץ לבעליו, עכ"ל ע"ש. ולהדיא ס"ל דלא התעסקו דוקא ב"בהמות", וא"כ לדידיה אפשר דאיירי שם ביין, ויל"ע.

ג. וז"ל יל"ע בפ"ה דגיטין (גב.) שכ' דחמריה דרבנא עוקבא יתמא משכיה בארבעה ארבעה ואייקר וקם בשיתא שיתא וכו', ופירש"י בארבעה ארבעה, החבית, ע"ש. אולם צ"ע מי גילה לרש"י רז זה דהוי יין ולא חמור שהיה שווה ד' זוז ונתייקר לששה זוז ומ"ט פירש כן, וצ"ע.

ד. וז"ל יל"ע בפ"ו דגיטין (סה:) דגניכא שהיה יוצא ליהרג בקולר אמר הבו ארבע מאה זוזי לר' אבינא "מחמרא" דנהר פניא, ופירש"י וז"ל, מחמרא, פיין שיש לי, עכ"ל. והיינו שציווה לפני מיתתו שיתנו לר' אבינא

מנכסיו שווי ד' מאות זוז **מדמי היין** שיש לו במקום שנקרא "נהר פניא", יעו"ש. וכ"כ בתוד"ה דמי חמרא וכו' דאיירי כנ"ל. וכ"כ המאירי כנ"ל דחמרא היינו "יין" שציווה ליתן לו דמ"ז משווי "יינו".

אולם צ"ע כנ"ל מנ"ל לרבותינו ז"ל דאיירי ביין ולא איירי **בחמורים** שנחכוון ליתן לד"א דמי ד"מ זוז **מדמי החמורים** שהיו לו במקום שנקרא "נהר פניא", וצ"ע.

ה. וה"נ יל"ע בפ"ו דב"מ (עו:) שכ' דההוא גברא דזבין ליה "חמרא" לחבריה נפש ליה חד זוזא וקא עייל ונפיק אזוזא, יתיב ר' אשי וקא מעיין בה כה"ג מאי קני או לא קני וכו', ופירש"י דזבין ליה חמרא, **חמור**. ופש, גבי לוקח חד זוזא. וקא עייל ונפיק, מוכר אההוא זוזא. כה"ג, משום חד "זוזא" מי אמר' דמצי למיהדר, עכ"ל ע"ש. וכ"כ הרא"ש (באות ז') דאיירי **בחמור** ע"ש. וכן יעו"ש בנימ"י (ס"ד מת.) דהביא לרש"י דאיירי בחמור ע"ש.

והיינו דאחד מוכר לחבירו "חמרא" ונשאר חייב לו ע"ז הלוקח "זוז אחד" ורמוז לו המוכר שישלם לו להאי "זוז", וא"כ מספק"ל לר' אשי אם אותו "זוז" מעכב את ה"מכירה" או לא, ומסקי' דמעכב המכירה והלוקח לא קנה ל"חמרא", וכדקי"ל ברמב"ם ברפ"ח דמכירה, ובטוש"ע חור"מ (סי' קץ ס"י) ע"ש.

אולם צ"ע מ"ט פירש"י והרא"ש והנימ"י דהאי עובדא היה דוקא **בחמור** ולא בחבית של יין, וצ"ע.

ושו"ר במהר"ם שג"כ עמד בזה, וז"ל, ההוא גברא דזבין ליה חמרא וכו', פירש"י "חמור". צריך ליתן טעם למה צריך רש"י לפרש

שו"ל "חמור", אם כדי שלא יטעו לפרש שר"ל יין, מאי נפק"מ בזה. ונר' דס"ל דדין זה ד"ע"ל ונפיק אזוזי" לא שייך אלא דוקא במידי דשייך לומר שהיה "חביב" על המוכר ולא מכר אותו אלא בשביל "דזוזי אנסוהו" כגון **בהמה** וכלים וקרקע, אבל **ביין העומד לימכר לא**, ודו"ק. אבל בנימ"י משמע שטעמו של רש"י הוא דלא קנה משמע דלא קנה כלל "אפי' כנגד מעותיו", וזה לא שייך אלא גבי **בהמה מטאח** דאינה ראויה "ליחלק", אבל ביין דראוי לחלק היה קונה "כנגד מעותיו" ע"ש. אבל לפי"ז דוחק הוא שלא האריך רש"י בזה, ומה שכתבתי נראה לי נכון, עכ"ל המהר"ם יעו"ש.

וא"כ מבוואר ב' טעמים נחמדים מ"ט ראה רש"י למימר דאיירי דוקא ב"חמור" ולא ב"יין", והנפק"מ לדינא בזה, ודו"ק.

וכן יעו"ש בהגהות יעב"ץ שבי' דג"כ הקשה כן ות' כש"כ המהר"ם דע"כ דהאי דינא נאמר דוקא כשמכר **אגב דוחקא דזוזי** ובלי זה לא היה מוכרו, וככפ"ק דברכות (ה.) דבנוהג שבעולם אדם מוכר חפץ "מוכר עצב" ולוקח שמח וכו', דשייך דוקא במטלטלים וקרקעות **ובהמה**. ומשא"כ ביין אמר' בפ"י דפסחים (ק"ג.) דכל מילי זבין ותחרט בר "מחמרא" דתזבין ולא תתחרט וכו', וע"כ דביין שאני וקנה לוקח, עכ"ד היעב"ץ יעו"ש. והוא כש"כ המהר"ם, ודו"ק. ועש"ע ברא"ש שכ' ג"כ כש"כ הנימ"י ע"ש. וכן יעו"ש במהרש"א מהדורא בתרא שהביאו, ע"ש.

אולם יל"ע בשאר דוכתי מ"ט פירש"י דאיירי דוקא "בחמור" או דוקא "ביין". וכן יל"ע מ"ט לא עמדו בזה האחרונים ז"ל.

